

Sadık Yalsızuçanlar: 'Yaşama hastalığı'na müptela birisi ne kadar sağlıklıdır?

Ömer Çakkal

Roman ve öykü yazarı Sadık Yalsızuçanlar'ı aktif gazetecilik yaptığım yıllardan beri tanıyorum. Farklı türlerde onlarca kitap yazan Yalsızuçanlar'ın aynı zamanda kendi tabiriyle "okuma oburluğuna tutulmuş" biri olduğunu bu röportaj vesilesi ile öğrendim. Aynı zamanda "kıdemli bir hasta" olduğunu da. Yalsızuçanlar'ın şehirlerini, hastanelere ve sağlığa hangi pencereden baktığını siz de muhtemelen ilk kez bu röportajda okuyacaksınız.

Sadık Yalsızuçanlar senarist, yapımcı, sinema-TV kuramcısı ve illa ki yazar. Hem de ne yazar. Hemen her konuda yazar! Türkiye'de ve belki de dünyada en çok kitap yazan kişi siz olabilirsiniz. İlk olarak şunu sormak istiyorum: Kainata anlatacak ne çok şeyiniz var, bunca kitapla ne anlatmak istiyorsunuz?

İltifat ediyorsunuz üstadım. Dünyada çok yazan pek çok kişi var. Hemen her gün düzenli biçimde yazanlar var. Bizde de çok. İki yüzü aşkın kitabı olan yazarlarımız var. Bendeniz biraz hikâye, birkaç roman, biraz da deneme yazdım. Diğer kitaplar eh işte... Çocuk kitapları dışındakiler genellikle söyleşi türünde veya seçki biçiminde olanlar. Onlarla hayli yekûn tutuyor ama dediğim gibi hikâye ve roman fazla değil. Ancak gene de haklısınız, benim kuşağımdakiler arasında sanırım çok kitap

yayımlamış olanlardan biriyim. Bir gün Enis Batur'un belgesel çekimlerini yapıyorduk, "Ne kadar çok kitabınız var" anlamında bir şey söyledim. "Her gün düzenli yazıyorum" dedi. Gerçekten de her gün yazıyor Batur. Belli bir saatte oturuyor masaya ve mutlaka yazıyor. Tabii böylesi bir düzenli "üretim" çok kitaba dönüşüyor. Neyse... Evet ben de dönüp baktığımda, "Ne çok anlatacak şeyim varmış" diyorum. Gerçi anlattıkça artıyor. Yalnızlık artıyor, dert birikiyor, aşk artıyor ama çaresizce çırpınıyorum. Tabii bu daha çok öyküyle, romanla olunca böyle oluyor. Yoksa sinema da yazmışım mesela. Birkaç kitap... Televizyona yani kitlesel iletişim ortamlarına ilişkin yazmışım. Okuduğum kitaplarla ilgili yazmışım. Masallar yazmışım. Çocuk kitapları da hayli birikmiş meğer. Gerçi mektuplar da hayli birikti ama onları yayımlamayı düşünmüyorum.

"Dedem dervişti babam ise sinema salonu işletmecisi"

Malatyalısınız. Babanızın işlettiği sinema salonunda tanıyorsunuz sinemayı. Hikâye anlatıcılığını ilk orada mı öğrendiniz?

Evet, Malatyalıyım. Babam aslen Muş'un Varto ilçesinin Çayırlyolu, eski adıyla Mergemist köyünden. Gençken Malatya'ya gelmiş. Daha doğrusu dedem Malatya'ya yerleşince babam da birlikte gelmiş. Babam okumamış. Okuma-yazmayı askerde öğrenmiş-

ti. Askerlikten sonra Malatya'da önce bir sinemanın büfesini işletmeye başlamış, sonra yazlık sinemaya ortak olmuş. Derken kendisi sinema açtı. Bizim evin arkasında genişçe bir arazi vardı, oraya müthiş bir yazlık sinema yaptırdı. Uzunca bir süre orasını işletti. *Renkli Sinema*, Malatya'nın *Büyük Sinema*'dan önce en güzel salonuydu. Onu da kirvem işletiyordu. Babamda, kaynağını bilemediğim bir sinema tutkusu vardı. Tabii biz de çocukken, 6-7 yaşlarımızdan itibaren her akşam sinemadaydık. Hafta sonları özellikle giderdik. O zaman Ankara Gazozu efsaneydi. Gazoz, çekirdek, soğuk/buzlu su satar; yer gösterir, teşrifatçılık yapardık. O süreçte çoğunu üç-beş kez seyrettiğim filmler bende hem sinema tutkusunu besledi hem de "hikâye anlatma" arzusunu geliştirdi... Annemi de anlamıyorum. Annem en basit bir konuyu bile o kadar güzel, ballandıra ballandıra anlatırdı ki... Dilin nasıl büyüleyici bir etkiye sahip olduğunu ondan öğrendim. Anlatırken epeyce deyim ve atasözü kullanırdı, argo kelimelere de başvururdu. Babam da öyleydi. Küfür ve argo dağarcığım hayli zengin o yüzden! Bu süreç bende öykü yazma, anlatma isteğini çok besledi. Ortaokul Türkçe öğretmenim ve lise edebiyat hocamın da özendirilmesiyle edebiyat fakültesini seçtim, Türk dili ve edebiyatı okudum. Edebiyatın zenginliğiyle asıl tanışıklığım o dönemde başladı. Evimizde pek kitap yoktu, okuyan olmazdı. Okul veya ilçe kütüphanesinden edindiğim,

öğretmenlerimin verdiği kitapları içer gibi okurdum. Ortaokul ve lise yıllarımda hayli okudum. Ancak üniversite döneminde tam bir obeze dönüştüm, ne bulursam okuyordum. Sadece edebiyat değil, felsefe, sosyoloji, din, iktisat, siyaset, tarih, yani aklınıza gelen her alanda, türde kitaplar okudum. Bir yazarın bütün eserlerini okuyordum. Külliyyat okumaları. Bunun sonradan çok yararını gördüm. İlk öykülerimi de bu dönemde yazmaya başladım.

Edebiyata olan ilginizi ilk ne zaman fark ettiniz? Yazar olmanızda edebiyat fakültesinde okumanız etkili oldu mu? Yoksa yazarlık yeteneği insanın özünde mi vardır?

Ortaokul son sınıfta diyebilirim. Çocukluğum geniş aile ortamında geçti. Çok çocuklu bir aileydi bizimkisi. Nineler, dedeler, dayılar, teyzelerle birlikteydik. Bahçeli, çok odalı, geniş bir evde büyüdüm. Ancak tuhaf bir biçimde yalnızdım ben. Aile efradı çok olunca tabii her çocukla ilgilenemiyor insanlar. Dedem dervişti babam ise garip bir şekilde sinema işleten, daha modernist bir yaşama ve tutuma sahip biriydi. O dönemde ortaokul Türkçe öğretmenim Turan Gültekin'den çok etkilendim. İyi ki de etkilenmişim. Bize Türk edebiyatının en seçkin yazarlarını okuttu. Edebiyatı sevdirdi, yazmaya özendirdi. Fakülte tecrübesi, benim

için ayrıca değerli bir süreçtir. Zaten yazmaya hazırlık sınıfında başladım. Hacettepe Türkoloji'de okuyordum. Kıymetli hocalarım oldu. Bizim Divan, Halk ve Tekke Edebiyatı'nı, dünya edebiyatından örnekleri bu süreçte okudum, tanıdım, çok sevdim. Deli gibi okuyordum, yazıyordum. Öğrenciyken bir kitabım yayımlandı. İki kitaplık öykü yazdım. Zaten okuldan sonra kısa bir süre öğretmenlik yapmışım, o süreçte de kitaplaştı onlar. Bir Avrupalı yazar, "Yazarlığın onda dokuzu çalışmak, onda biri yetenektir" der. Bu görüşe katılıyorum.

Yazmak sizin için nasıl bir süreç, nasıl bir ortamda yazarsınız? Yazarken sizi motive eden şartlar neler?

Mecbur kalmazsam dışarıda, parkta, kahvede, otelde, trende, otobüste filan yazamıyorum. Evde, çalışma odamda yazabiliyorum. Genellikle de geceleri çalışıyorum. Çok bereketli oluyor. El yazım berbat, hiç yazamıyorum elle. Eskiden daktilo, şimdi bilgisayarla yazıyorum. Tarihsel, belgelere ihtiyaç duyan bir hikâye değilse oldukça süratli, tuşlara yetişmekte güçlük çekecek bir hızda yazıyorum. Sancıyla yazdığım bazı metinler oluyor ama genellikle kelimeler, cümleler akar zihnimden. Kafein ve nikotin iki temel motivasyonum. Kahveciyim yani. Bir de tütününü çok

"Benim de şehirlerim oldu. Malatya'yı başta anmalıyım. Çünkü çocukluk ve ilk gençlik yıllarım burada geçti. Babamın işlettiği sinemalar buradaydı ve o sinemalarda beni etkileyen yüzlerce filmi burada seyrettim. Sonra gençlik dönemimin geçtiği Hatay, Dört Yol'u anmalıyım. Ardından yüksek öğrenim için geldiğim ve bir daha kısa süreler dışında ayrılmadığım Ankara. Hacı Bayram-ı Veli'yi burada tanıdım. Bünyamin Ayaş'ı, Taceddin Veli'yi, Mehmed Âkif'i... Kısa bir süre öğretmenlik yaptığım Sivas ile TRT'deki yapımcılık döneminin bir kısmını geçirdiğim bir sayfiye ve itihat şehri olan İzmir'i de anmam gerekiyor."

seviyorum. Bağışlayın özendirmek için söylemiyorum ama durum böyle.

İyi yazarlığı nasıl tarif edersiniz?

Bu, iyiden ne kastettiğinize bağlı. Yani sahih, gerçek, kalıcı, eser denebilecek kitaplar yazmışlardan söz ediyorsanız birkaçını tanıdım. Bu tanışıklığa dayanarak şunu söyleyebilirim: Samimiyet gösterisi yapanları bir kenara bırakacak olursam gerçekten samimi, özü sözü bir olan, para ya da şöret kazanma gibi saiklerle yazmayan, yazının kendisini yazdığını bir kalem olan, gizlide açıkta bir olan yazar sanırım iyi yazardır.

İnsanı kalem tutmaya iten sebepler varsa sizin yazma sebebiniz nedir?

TRT'de kültür belgeselleri çektiğim yıllarda bunu ben de birçok yazara sormuştum. Bazısı afalladı, bazısı saldırgan bir soru diye reaksiyon gösterdi. Kendime de zaman zaman sordum bunu. Ben niye yazıyorum? Dilime gelen ilk cevap "Bilmiyorum" oluyor. Soruyu kafamda sürekli dolaştırdığım zamanlarda şöyle diyebiliyorum: Çocukluktan itibaren biriken derdi, aşkı anlatmak istiyorum. İçinden çıkamadığım şeyleri anlamlandırmaya çalışıyorum. Kendimi, tanıdıklarımı, memleketimin insanlarını, dünyayı, zamanımı anlamak ve tanımak istiyorum. Sanırım bu saikle yazıyorum. Yazdıkça pek çok şey daha derin, daha anlamlı kavranabiliyor, daha güzel ve iyi yanlarıyla bilinebiliyor, daha doğru düşünülebilir.

"Gençliğimde obur bir okurdum, artık daha seçiciyim"

"Beyanda sihir, şiirde hikmet vardır" derler. Siz buna inanıyor musunuz?

Kuşkusuz... Bedi ve beyan büyüdü. Sözün kendine özgü bir büyüğü var. "Gönül deniz, dil kıyıdır" derler, doğrudur. Ancak dil de denizdir yani denizin içindedir, ona dahildir. Dil, anlamdır. Hani düşünür diyor ya, "Araç mesajın kendisidir." Dil denilen o muazzam dünyanın eşiğinden girince büyüğü bir şey oluyor. Bir şey dile gelince yayılıyor, büyüyor, bazen buharlaşıyor, kamusallaşıyor. Bir anda tuhaf bir çaresizlik alanı açılıyor. İnsan için bu son derece besleyici bir şey. İnsanın en güçlü anları, en savunmasız ve çaresiz zamanında ortaya çıkar. Dile gelen, dilden çıkan şey, bir anda sizi hem savunmasızlaştırıyor hem de her şeye ve herke-

se açık bir müdahale ve yorum alanının oluşmasını sağlıyor. Bu süreç de zaten büyüleyici. Efendimiz, "Şiirin bazıları şüphesiz hikmettir" buyurmuşlar. Şiirle şuur akrabadır. Bir bakıma bulanık bir alan. Bu yüzden, "Biz, O'na şiir öğretmedik..." buyurulmuş. Yani hikmet ve sükkur ama hikmetin değerini biz ancak dile dökebildiğimizde anlatabiliyoruz. Yani onu da ancak dille yapıyoruz. Sözle, beyanla, şiirle... Aliya İzzetbegoviç'in kitabında aktardığı bir şiir tarifi var. Çok etkilenirim ondan. Şöyle diyor: "Şiir, anlatılamazın anlatılmazlığını anlatmaktır."

Hikâyeleştirmenin, hikâye anlatmanın önemi üzerine bir hususu sormak isterim. Kur'an-ı Kerim'de Allah Teâlâ insanlara belirli mesajları verirken neden hikâye etme yöntemine başvurmuş olabilir? Sizce bunun hikmeti nedir?

İnsanın dramaya ihtiyacından söz edilir. Biz, hem bir meseleyi dramatik bir yapı içinde öyküleme ihtiyacı duyarız hem de böylesi bir kurguyla bize anlatılan meseleyi daha derin kavrarız. Bu bakımdan tahkiye denilen hikâyeleştirme ve öyküleme tekniği yüzyıllardır oldukça kullanışlı bir yöntem olarak var olageldi. Esasen bütün kutsal metinlerde meseller yer alır ve bunun en olgun örneklerine Kur'an'da rastlarız. Yusuf veya Musa kıssası, bir tür uzun soluklu dramatik anlatılar olarak yüzyıllardır ilgiyle okunur, yorumlanır ve kendi içinde çoğalarak bugüne değin gelir. Bunun insan zihninin ve algısının kavrama biçimleriyle doğrudan bir ilgisi olduğunu düşünüyorum. İnsanlara Hakk'ın buyruklarını getirmek üzere gönderilen peygamberlerin hayatları bizatihi birer meseldir. Masal, biliyorsunuz meselden gelen bir kelime ve çocukluktan itibaren bizler masallarla, hikâyelerle, anlatılarla büyürüz. Onların diline, kurgusuna, dünyasına açık bir zihinsel yapımız var. Algı biçimlerimiz arasında bize en etkin şekilde içerik aktaran dil olarak tahkiye bu bakımdan çok etkin ve canlı birer yöntemdir.

İnsanın üzerine, yaşadığı kentlerin kokusu siner derler. Bize biraz şehirlerinizden ve size kattıklarından, sizden aldıklarından bahsedebilir misiniz? Tanpınar'ın 5 şehri vardır mesela. Sizin kaç şehriniz var?

Tanpınar'ın "Beş Şehir"i, dönüp dönüp

okuduğum bir kitap. Bir medeniyetin başka bir medeniyete tümüyle dönüşmeyeceğini anlatan eser, bir yanıyla alabildiğine hüznünlüdür. Öte yandan kültürel sürekliliğin bütün müdahalelere rağmen kendini dayattığını ifadesi yönüyle de medeniyet belleğimizin en nadide malzemelerinin anlatıldığı muhteşem bir kitap. Benim de şehirlerim oldu. Malatya'yı başta anmalıyım. Çünkü çocukluk ve ilk gençlik yıllarım burada geçti. Babamın işlettiği sinemalar buradaydı ve o sinemalarda beni etkileyen yüzlerce filmi burada seyrettim. İlk aşklarımı, ilk heyecanlarımı burada yaşadım. Benim zihinsel maceramda çok etkin olan babaannem ve dedem burada yaşadı. Modernleşmeden en az etkilenen korunmuş köşeler buradaydı. Sonra gençlik dönemimin geçtiği Hatay, Dörtöylü'u anmalıyım. Ardından yüksek öğrenim için geldiğim ve bir daha kısa süreler dışında ayrılmadığım Ankara. Hâlen burada yaşıyorum. Hacı Bayram-ı Veli'yi burada tanıdım. Bünyamin Ayaş'ı, Taceddin Veli'yi, Mehmed Âkif'i... Üniversite yıllarımda Ankara'yı kirli havasına, soğuşuna, asık suratlı bir memur şehri olmasına rağmen çok sevdim. Ankara'da üniversiteyi okuyanlar genellikle burada yaşamayı yeğler. Ben de zorunlu olmadıkça dışarı çıkmadım. Yaklaşık bir buçuk sene İstanbul deneyimim oldu. İstanbul'u da çok sevdim, hâlâ seviyorum. Bunların dışında kısa bir süre öğretmenlik yaptığım Sivas ile TRT'deki yapımcılık döneminin bir kısmını geçirdiğim bir sayfiye ve ittihat şehri olan İzmir'i de anmam gerekiyor. İki de hayatıma çok şey kattı; bu şehirlerde kitaplar yazdım, anılar biriktirdim. Sivas, benim için ilginç bir tecrübeydi. Halk kültürünün nadide örneklerini, zemheriyi, buzu, soğuşu, insan sıcaklığını burada tattım. Aşık Veysel'i, Tecer dağı, çocukluğun masumiyetini gördüm. "Yakaza" adlı ilk romanımı burada yazdım.

Yazarlık kimliğinizin yanında iyi bir de okursunuz. Yazmak ve okumak arasındaki münasebet size göre nedir?

Çocukluk yıllarımda Kemalettin Tuğcu çok okudum ama asıl okuduğum çizgi romanlardı. Tarkan başta olmak üzere deli gibi Teksas, Tommiks, Zagor filan okurdum. Yazın babamın işlettiği sinemaların yanı sıra belli saatlerde, rahmetli radyocu İrfan Usta'nın dükkânına giderdim. Radyo, pikap, teyp ve sonradan siyah beyaz döneminde televizyon

tamirciliğini öğrendim. İrfan ustanın evladı olmamıştı. Beni çocuğu gibi severdi. Çizgi romanlardan topluca alır, ciltlettirir, verirdi. Onları nasıl okuduğumu tahmin edemezsiniz. Defalarca, âdeta ezberleyerek okudum. Sonra, fotoromanlar... Onlara da bayılırdım. Yerli-yabancı fotoromanlardan da hatırı sayılır bir koleksiyonum oldu. Ortaokul sonnda elime bir roman geçti, sonradan *best-seller* olan Brezilyalı Carolina Maria De Jesus'un romanı. Yazının büyüleyici etkisini ilk tattığım kitaptır. Türkçe ve edebiyat öğretmenlerimin sayesinde Türk ve dünya edebiyatından sayısız roman, öykü, şiir okudum ama asıl üniversite yıllarımda sıkı bir okura dönüşmeye başladım. Nasıl bir oburlukla okuyordum, anlatamam. Prof. Dr. Mahmut Kaplan ve diğer büyüklerimin yönlendirmesiyle bizim Divan, Halk ve Tekke-Tasavvuf edebiyatından, modern Türk edebiyatından, günümüz edebiyatından ayırım yapmaksızın okudum.

Üniversite yıllarında felsefeye ilgim arttı. Batı felsefe tarihinin başlıca isimlerini bu süreçte okumaya başladım. Tarihe de çok meraklıydım. Hatırat kitaplarına, menakıpnamelere, divanlara bayılırdım. Sıkı bir dergi takipçisiydim. Haftalık ve aylık dergilerin neredeyse tamamını alırdım. Yeni yayımlanan kitapları edinir, hemen okurdum. Üç-dört senem Ankara, Seyranbağları'nda geçti. Binaların bodrum katlarında hurdacı ve eskiciler çoktu. Onlara düzenli biçimde uğrar, kilo ile çuval dolusu kitap alırdım. Bir defasında, kaldığım eve yakın yerde bulunan Bilgi Yayınevi'nin deposunu su basmıştı. Islanan, bozulan kitapları dışarı bırakmışlardı. Birkaç arkadaşımınla birlikte üç-beş çuval kitabı oradan edindik. Zafer çarşısına her gün mutlaka uğrar, kitap alırdım. Kredinin yanı sıra Fethi Gemuhluoğlu'nun kurucu genel sekreteri olduğu Türk Petrol Vakfı'ndan yüklüce burs alırdım ve yarı zamanlı çalışıyordum. Ka-

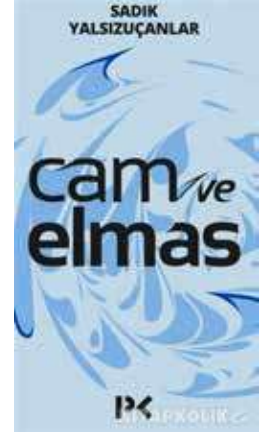
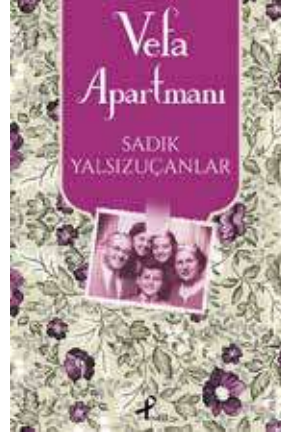
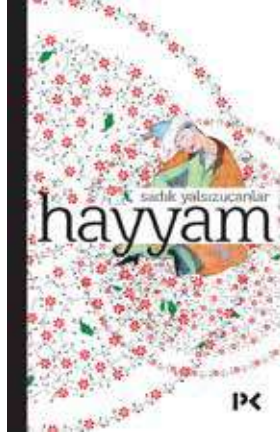
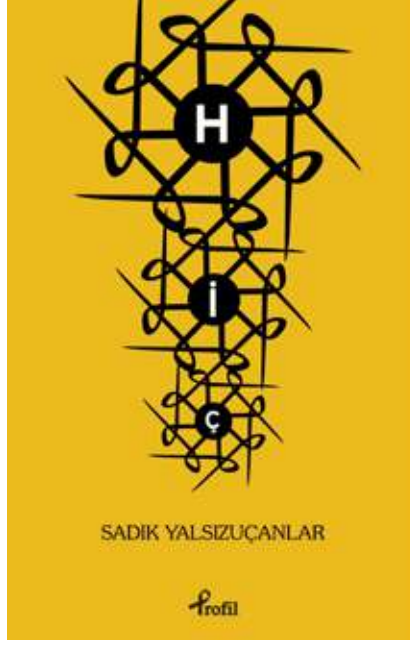
“Çizgi romanları defalarca, adeta ezberleyerek okudum. Sonra, fotoromanlar... Onlara da bayılırdım. Nasıl bir oburlukla okuyordum, anlatamam. Divan, Halk ve Tekke-Tasavvuf edebiyatından, modern Türk edebiyatından, günümüz edebiyatından ayırım yapmaksızın okudum Üniversite yıllarında felsefeye ilgim arttı. Hatırat kitaplarına, menakıpnamelere, divanlara bayılırdım. Sıkı bir dergi takipçisiydim. Ankara, Seyranbağları'nda geçti. Binaların bodrum katlarında hurdacı ve eskiciler çoktu. Onlara düzenli biçimde uğrar, kilo ile çuval dolusu kitap alırdım. Kazandıklarımın en az üçte ikisini kitaba harcardım. İyi bir yazar olmanın sıkı bir okur olmakla ilgisini herkes bilir. Çok okumanın marifet olmadığını zamanla öğrendim.”

zandıklarımın en az üçte ikisini kitaba harcardım. Tabii zaman içinde daha titiz oldum. Belirli alanlara odaklandım. Özellikle edebiyat ve sinemaya... Bir yazarın bütün eserlerini sırasıyla okur, notlar alırdım. O günlerden kalma hayli not var kitaplığımda. Bütün bunlar benim için son derece değerli tecrübelerdir. Ayırım gözetmeksizin, zaman zaman eleştirel bir gözle ama tutkuyla okudum. O yoğunlukta ve hızda okuyamıyorum şimdi. Az ama düzenli okuyorum. İyi bir yazar olmanın sıkı bir okur olmakla ilgisini herkes bilir. Çok okumanın marifet olmadığını zamanla öğrendim.

“Arifleri aşkla seviyor, menkıbelerini okumaya doyamıyorum”

İzinle biraz sinema konuşalım mı? “Rüya Sineması” bir kitap adından öte bir kuram mı?

Kuram değil de sinemanın doğasına ilişkin bir zihinsel spekülasyon. Sinema ile rüya arasındaki olgusal ve metafiziksel ilişkileri konu edinen yazıların toplamıydı “Rüya Sineması” kitabım. Bu konuyla ilgili ilk yazım Dergâh dergisinde yayımlanmıştı. Merhum Ayşe Şasa çok etkilenmişti, dergiye bir yazı yazdı. Ardından görüşmeye başladık. Uzunca bir süre, hemen her gün, bazen saatlerce süren telefon konuşmalarımız oldu. Bu arada peş peşe, kitaptaki yazıları yazıyordum. Böylece “Rüya Sineması” kitabım oluştu. Yayımlandığında hayli ilgi devşirdi, tartışmalar oldu. Bizde sinema, iletişim ya da edebiyat kuramı yok. Esasen eser kuramdan önce geldiğinden buna ihtiyaç var mı ondan da emin değilim. Rüya sineması tabirini ilk defa Suad Alkan'ın bana yazdığı bir mektupta okudum. Sonradan Sezai Karakoç'un bir kitabında da geçtiğini öğrendim. O mektubu yayımladım bir kitabımda. Orijinali bende duruyor. Sezai Bey, bize özgü bir film dili olması gerektiğinden bahisle rüya sinemasından söz ediyordu. Sinema bir rüya, bir düş sanatıdır; bir düş makinası da deniyor. Rüya ile sinema arasında ilginç benzerlikler var. Ben, öncelikle rüya kuramlarıyla ilgili gerek Batı'da gerekse bizdeki rüya ile ilgili literatürü tarayarak nasıl bir müktesebat var onu derledim. Sonra rüya-sinema benzerliğinin boyutlarını daha ayrıntılı biçimde yazdım. Sahih, sadık rüyanın film anlayışı, film dili bakımından bize bir imkân sunabileceğini ima ettim. Mesele bundan ibaret. Bizde, ulusal, milli, beyaz, irfani sinema başlıklarıyla yüklü bir tartışma geçmişi var. Şimdi, buradan baktığımda yararları olmakla birlikte bütün bu tartışmaların çok anlamlı olduğunu söyleyemem. Asıl olan filmin kendisidir. Güzel, seyredilebilir, evrensel nitelikte filmler yapmamız gerekiyor. Sinema öncelikle bir oyun, bir eğlencedir. Düşündürür, etkiler ama belirleyemez. Duyularımıza doğrudan seslenir, ayrıca kurduğu hikâyeyle, karakterlerle özdeşleşme yoluyla bilincimizi etkileyebilme gücü vardır. Bir birikimdir, kendinden

önceki sanat birikimlerini bünyesinde toplamıştır. Büyülü bir dili vardır. Dediğim gibi, filmin kendisidir asıl olan, filme ilişkin konuşmalarımız, düşüncelerimiz ondan sonra gelir. Yoksa önce kuramı yapalım sonra filmi dersek bu pek anlamlı, işlevsel bir şey olmaz.

Gerçek soy isminiz Yılmaz mı, Yalsızuçanlar mı? Yalsızuçanlar ifadesinin özel bir anlamı var mı?

Bizim aile soyadımız, Yalsızuçanlar. Öğrenim hayatım boyunca bunun sıkıntısını yaşadım. İlk yurt dışı çıkışım için pasaport almaya çalışırken mesele çıktı. O zamanlar nüfusta kayıtlı olduğunuz müdürlüğe telgraf çekiliyordu. Birkaç kez yanlış çekmişler. Soyadım yanlış yazılmış. Gecikti ve söz verdiğim etkinliğe katılamadım. Kızdım, mahkeme kararıyla değiştirdim. Fakat savcı dostumdu, soyadı olarak ne diyelim deyince “Söylenildiğinde, telefonda filan anlaşılan bir şey olsun” dedim, Yılmaz'ı önerince kabul ettim. Sonradan emeklilik işlemlerinde sorun çıktı.

O kadar çok Yılmaz varmış ki... Hasılı kurtulamadık. Yalsızuçanlar bizim eski soyadımız, halen kitaplarda filan onu kullanıyoruz. Vaktiyle babama sorduğumda aslında en eski soyadımızın Güzeller olduğunu öğrenmişim. Geçmişte aile arasında tatsızlık yaşanmış, amcam bizden habersiz gidip soyadını değiştirmeye çalışmış, nüfus müdürü bütün ailenin soyadını değiştirip kendi inisiyatifiyle Yalsızuçanlar yapmış falan. Anlamı nedir, inanın ben de bilmiyorum. Niye böyle konmuş, o nüfus görevlisi kimdi, neden yaptı anlayabilmiş değilim!

Tevazu, erdem ve hikmet sahibi olmak bugünün dünyasında pek kıymeti olan şeyler değil. Bu konularda neler düşünüyorsunuz?

Tevazu, erdem ve hikmet sahibi olmanın kıymetli olduğuna hayır demek imkânsız. Ancak bunu bendenize izafe ediyorsanız itiraz ederim. Ne tevazu ne erdem ne de hikmet var bende. Keşke olsaydı. Tevazu kısmında birazcık

umutluyum ama hikmet faslında nasipsiz olduğumu üzülerek belirtmeliyim. Hikmet, ilahi bir bağış, dilediğine veriyor. Talip olmak lazım, aşkla, tutkuyla... Ama ona ehil ve hazır hale gelmek için yapılması gerekenleri yapabiliyor muyum? Buna evet diyemeyeceğim. Dilediğine veriyor ama ona layık ve hazır olmak, onu aşkla istemek ve isteklerini yerine getirmek gerekiyor. Erdem ise kişinin kendi hakkında bir kıymet hükmü vaz geçemeyeceği apayrı bir nitelik.

Birçok sufi hikâyesi yazdınız. Anadolu'nun manevi mimarlarının yaşamlarını edebiyatımıza, sinemaya, dizi filmlere konu edilmesini konusunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Onlara dilerseniz "sufi hikâyesi" demeyelim, bazı ariflerin hayatından yansıyan hikâyeler veya anlatılar diyelim. İlk romanım "Yakaza"dan sonra, Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin hayatını konu edinen bir roman yazmıştım: "Gezgin." Onu, Harakanî hazretlerini konu eden "Cam ve Elmas" takip etti. Ardından Ömer Hayyam'la ilgili bir novella: "Şey." Sonra Niyazî Mısırî hazretleri için "Anka." Ardından bir Bediüzzaman anlatısı "Dem." Bu arada Tefvik İleri merhumun anlatıldığı "Vefa Apartmanı." Ve hikâyeler... Özellikle son iki hikâye kitabımda günümüzde veya yakın tarihte yaşamış, meczup, meclup, âşık ve delilerin yaşamlarından hareketle öyküler yazdım. İlki "Deli Tomarı", ikincisi "Allah'ın Adamları" adıyla yayımlandı. Bütün bunları, irfan iştiağıyla yazdığımı hissediyorum. Arifleri aşkla seviyorum. Onların gerek divanlarını, eserlerini gerekse menkıbelerini okumaya doyamıyorum. Sonra kırık dökük kalemimle, modern edebiyatımızın da-

ğarına katma niyetiyle yazıyorum. Bu, benim için çok değerli bir çaba. Öyle görüyor, bu yüzden yazıyorum. Çağımızın ruhunu iki tür/alan iyi yansıtabiliyor: Roman ve film. Tabii, bu güzel tecrübelerin filme aktarımı oldukça zor ve sorunlu. Çekim öncesi araştırma ve senaryo çalışmalarının çok çok titiz kotarılması gerekiyor. Sıkı bir metin olmazsa film de iyi olamıyor. Çekimlerin ve çekim sonrası işlemlerin de aynı duyarlılıkta ve titizlikte yapılması lazım. Çok kötü örneklerine maalesef tanık olduk, zaman zaman da olmaktayız. İyi örnekleri de var. Bütün bu çalışmalar, hem edebiyatımız hem de film dağarımız, dilimiz ve dünyamız için son derece kıymetli.

"Televizyon ve Kutsal" kitabınıza binaen sormak istiyorum: Referansı kutsal olmayan bir araçla kutsal içeriği aktarmamız nasıl mümkün olacak?

Evet, o kitapta bu sorunun cevabını aramaya çalışmıştım. Hayli oldu yayımlanmalı. Esasen düzenli biçimde böylesi soruların peşine düşen, düzenli aralıklarla yayımlanan yazılar yazmıştım. Kitap, o yazıların toplamından ve tekrar düzenlenmesinden oluşmuştu. Televizyon bizim toplumsal kültürel ortamımızın etkin ve yaygın bir iletişim aracıydı. Kitlesele ve küresele iletişim teknikleri arasında bu aygıt, gündelik yaşamımızın dokularına nüfuz ediyordu. Evimize girmişti. Odaksızdı. Bir içeriği aktarıyor, ardından ona tümüyle aykırı bir başka içeriği yansıtıyor, bir önceki aktarımda oluşan duyarlılığı parçalıyor, buharlaştırıyordu. Bu aygıt ancak dilimizde, malumat denilen, yabancı dilde, enformasyon tabir edilen bir tür sabun köpüğü içeriğin aktarımına imkân vere-

"İlk romanım "Yakaza"dan sonra, Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin hayatını konu edinen bir roman yazmıştım: "Gezgin." Onu, Harakanî hazretlerini konu eden "Cam ve Elmas" takip etti. Ardından Ömer Hayyam'la ilgili bir novella: "Şey." Sonra Niyazî Mısırî hazretleri için "Anka." Ardından bir Bediüzzaman anlatısı "Dem." Bu arada Tefvik İleri merhumun anlatıldığı "Vefa Apartmanı." Bütün bunları, irfan iştiağıyla yazdığımı hissediyorum. Arifleri aşkla seviyorum. Onların gerek divanlarını, eserlerini gerekse menkıbelerini okumaya doyamıyorum. Sonra kırık dökük kalemimle, modern edebiyatımızın dağarına katma niyetiyle yazıyorum. Bu, benim için çok değerli bir çaba."

biliyordu. Referansı kutsal değildi ama kutsal içeriği de izlenirliği yüksek olunca tabii aktarabiliyordu. Bu aktarımdaki sorulara, sorunlara kafa yordum. Aygıtı sorgulamaya çalıştım. Nasıl dönüştürülebileceğine ilişkin sorular sordum. O dönem hayli ilgi devşirdi. Günümüzde iletişim ortamları hayli çeşitlendi. Bugün çocuklarımız, ellerindeki akıllı telefonlarla bilgileniyor, eğleniyor ve haberleşiyorlar. Televizyona kimse rağbet etmiyor. Film platformlarına üye olup film seyrediyoruz. Görsel dil ve kültür alabildiğine değişti, dönüşüyor ve bu çok hızlı oluyor.

“Kıdemli bir hastayım, hastaneleri biraz eğlenceli buluyorum”

Son olarak biraz da sağlık ve tıp konularında konuşabilir miyiz? 21. yüzyılda tıp, sağlık, sağlıklı olmak nedir sizin için?

Bu soru için doğru adres olduğumu söyleyebilirim. Çünkü ben kıdemli bir hastayım! Defalarca ameliyat oldum, sık sık sağlık kuruluşlarının eşliğini aşındırmaktayım, çok ilaç kullanıyorum ve birçok kronik hastalığım var. Müzmin bir bel fıtığı hastasıyım. Üç kez ameliyat oldum. Üçüncüsünde altı adet platin kullanıldı. İki defa bel fıtığından ameliyat eşliğinden döndüm, omurga nahiyesine enjeksiyonlar yapıldı. Açık kalp ameliyatı da oldum. Çift taraflı kasık fıtığı ameliyatı. İki defa bacaklarımdan ortopedik sorun yüzünden operasyon geçirdim. Ağır bir kaza yaşadım, sol bacağıma opere edildi, diz nahiyesi iki defa açıldı. Ağzımda sekiz adet implant var ve mükemmel bir migrene sahibim! Gerilim tipi baş ağrılarım için denemediğim yol kalmadı. Akupunktur, biyoenerji, Çin yağları, masaj vs. Bir operasyon girişiminin eşliğinden döndüm. Zaman zaman tolere edilebilir sınırlarda seyretmesine rağmen sık diyebileceğim bir periyotta en yakın hastanenin acil servisinde alıyorum soluğu! Hastane veya şifahane ne dersiniz deyin, o ünlenmiş sözü hatırlayalım, “Ne muhtaç etsin ne de eksikliğini gösterebilir” söz grubuyla nitelenebilir. Bilge Karasu, biliyorsunuz kanserden gitti. Ölümünden sonra yayımlanan, bazısı eksik metinlerin birinde, köktenci bir biçimde eleştirerek, mesela hastane için, “tıp dininin mâbedi” ifadesini kullanır. Allah eksikliğini vermesin en küçük bir rahatsızlığımızda da en ağır hastalığımızda da hemen koştuğumuz hastanedeki gündelik rutini, “bu dinin ayinleri” biçiminde tanımlar. Tabii bendeniz böylesi bir nitelermeyi de tanımlı da abartılı ve tepkisel buluyorum. Hastaneleri, inanmayacaksınız ama mesela biraz eğlenceli bulurum. İzmir’de, seksenli yılların son çeyreğinde dört-beş ay kadar yatmışlığım oldu. Belde yine herniasyon var, becek ve ayak keçe gibi... Böylesi durumlarda insanın psişik yapısı da çöküyor adeta. Yüz asık. Mutsuz. Sürekli şikayetçi... Bir hocamız vardı, yanlış hatırlamıyorsam ABD’den yeni gelmiş. Orada doktora sonrası ya da uzmanlık sonrası hayli çalışmış, cerrahisiz tedaviye çalışıyor. Hafta bir belden enjeksiyon

yapıyor. Odada toplam altı hastayız. Diğerleri beyinden ya opere edilmiş ya da hasarlı filan hastalar. Kalkamıyorlar. Çoğunun refakatçisi yok. Bendeniz bakıyorum. Sürekli yattığımız için midir, üç-dört saatlik uykuyla yetinebiliyorum. “Boş zaman” çok. Sürekli okuyorum. Hoca sabah vizite çıktığında, elimde kitapla görüyor. “Nasılsın bakayım bugün?” diyor, “İyiyim hocam ama tam kalçanın üstünde bir noktada yanma, ağrı oluyor” filan diyorum. Hoca bir şey demeden geçip gidiyor. Bir üç beş derken dört ay geçti. Bu arada tabii hastaneye ilk geldiğimdeki ağrı düzeyi neredeyse yüzde doksan azaldı. “Nasılsın?” diye sorunca yine mızıldandım, “Yarın taburcu oluyorsun” dedi, “Keyfin yerinde, ekmek elden su gölden, neredeyse bir kütüphaneyi de devirdin, eh artık git” dedi. Etrafındakiler güldü tabii. Sağlıklı olmak nedir? Bu da çetin bir soru. Mutlu olmak, huzurlu olmak, iyi olmak nedir? Bunlar o kadar karmaşık şeyler ki... Mesela kişinin kendisini iyi hissetmesi, sağlıklı olduğunu anlamına gelir mi? Sağlıklı olan ama mutsuz veya huzursuz olan birisi için gerçekten sağlıklı denilir mi? Tabii hekimler açısından sağlıklı olmanın nesnel ölçütleri var. Onlara bir itirazım yok. Ancak mesela, “yaşama hastalığı”na müptela birisi için ne kadar sağlıklıdır diyebiliriz? Bir bilge kişiye öksürük arız olmuş. O kadar çok öksürüyor ki, sohbetini bile engelliyor. Dervişlerinden biri çekinerek, “Efendim bir hekime görünseniz...” Cevabı ilginç: “Evladım, şimdi nasıl gi-

“Kıdemli bir hastayım! Defalarca ameliyat oldum. Çok ilaç kullanıyorum ve birçok kronik hastalığım var. Müzmin bir bel fıtığı hastasıyım. Üç kez ameliyat oldum. Üçüncüsünde altı adet platin kullanıldı. Açık kalp ameliyatı da oldum. İki defa bacaklarımdan ortopedik sorun yüzünden operasyon geçirdim. Ağır bir kaza yaşadım, sol bacağıma opere edildi, diz nahiyesi iki defa açıldı. Ağzımda sekiz adet implant var ve mükemmel bir migrene sahibim! Gerilim tipi baş ağrılarım için denemediğim yol kalmadı. Akupunktur, biyoenerji, Çin yağları, masaj vs. Zaman zaman tolere edilebilir sınırlarda seyretmesine rağmen sık diyebileceğim bir periyotta en yakın hastanenin acil servisinde alıyorum soluğu!”

dip, 'efendim bende böyle bir emanet var, bundan rahatsızım, istemiyorum, bunu benden uzaklaştırın?' diyeyim. O, Hakkın bir misafiri, bedenimize gelmiş, şimdi ona nasıl seni istemiyorum diyeyim?" Bunu tabii modernler patolojik bulabilirler. Kendi açılarından da haklıdır. Tabii ki bir sağlıksızlık belirtisi bizi hekime, hastaneye götürmeli. Ancak bir de işin böylesi bir boyutu var. Daha doğrusu, spekülasyona açık bir yanı var. Mesela, gerçekten de "Sağlıklı kafa, sağlıklı vücutta mı bulunur?" Böyle ise yıllarca başını, dağdaki taş evinin duvarlarına çarpan, krizleri günlerce süren, ağrıdan bayılan Friedrich Nietzsche'ye sağlıksız mı diyeceğiz? Daha doğrusu, baş sağlıklı değil ama amiyane tabirle kafa yerinde, bunu nasıl açıklayacağız? Gerçi hekimlerin öğütleri bizim için çoğu zaman altın değerinde olmalı ve bu aziz emaneti hassasiyetle korumalıyız ama sadece beden sağlığı değil ama yetmiyor. Başa dönüyorum, hastane veya şifahane her neyse ne muhtaç olalım ne de eksikliğini görelim diyebileceğimiz bir yer.

Sizce ülke olarak sağlıklı neredeyiz?

Efendim bendeniz ilk ameliyatımı 1985 senesinde oldum. Sonra defalarca operasyon geçirdim. O günlerle bu günler, kıyas dahi kabul etmez biçimde farklı. Şimdi gerçekten de sağlık bilimlerinde, teknolojisinde, teşhis, tanı, tedavi hizmetlerinde, hekim-hasta ilişkilerinde, ilaç üretimi ve tüketiminde çok çok güzel yerlerdeyiz. Eksikler yok mu? Var. Hatalar olmuyor mu? Oluyor. Ama eskiye kıyasla bugün çok daha iyi bir yerdeyiz. Aksini söylemek gerçekten de hem yanlış hem de haksızlık olur.

Eskiden biri ölünce "Eceliyle öldü" denirdi. Şimdi bu sözü pek işitemiyoruz? Yani "Kanserden, trafik kazasından öldü" derken "Tıp yaşatamadı" mı demek istiyoruz aslında? Biraz Azrail'i yok mu sayıyoruz?

Sanmıyorum. Dilimizde "Eceliyle öldü" ifadesi, "Herhangi bir kaza, ne bileyim kurşunlanma, bıçaklanma, düşme, çarpmadan ölmedi; yatağında, ömrünü tamamlayıp gitti" anlamında kullanılıyor. Bu dünya, sebepler dünyası denir ya... Hak, her şeyi bir nedene bağlıyor. Biz de doğrudan O'na değil, araca itiraz ediyor, şikayet okları gönderiyoruz. Yoksa kaza sonucu ölen birisi için "kazada öldü" ifadesini kullanan kişinin bi-

linçaltında, gerçekte onu Hak öldürdü algısı zaten var. Agnostik hatta ateist olanlarda bile var. Sartre, "Ölüm, dramının kaynağıdır" diyor. Ölümle birlikte bir travma yaşıyoruz. Geride bıraktığı kaos, onu anlamlandırırken bilinçaltını da üste çıkarıyor ve o süreçte gramerimizin rengi değişiyor. Mina İrgan'ın, "Bir Dinazorun Anıları" kitabında şöyle bir şey hatırlıyorum: "Dini inançlarıma gelince... Allaha şükür, ateistim..." Ölüm, malum, ifadenin donması olarak da nitelenir. Yani hem bedenini yığıldığı yer olarak yüzdeki ifadenin donması hem de dilin bitişi, donuşu.

"Ölümü tadıyor ama o deneyimi öyküleyemiyoruz"

SD, esasen sağlık politikaları ve kültürü dergisi. Bu bağlamda sormak istiyorum: Sağlık hizmetleri ve sağlık okur yazarlığını geliştirmede sinemanın rolü neler olabilir?

Bu, daha önce hiç düşünmediğim bir şey. Sanırım filmlerin çoğu bunu bir biçimde yapıyor. Çünkü en dramatik olan, ölüm. Yani asıl dramayı sert bir biçimde, en koyu bir şekilde oluşturan, mayalayan şey ölüm. Film hikâyelerinde bir şekilde bir veya birkaç karakterin yolu sağlık kurumuyla, doktorla ne bileyim hemşireyle kesişebiliyor. Mesela bizde sağlık kurumlarındaki sorunları, daha doğrusu sağlıkla ilgili sorunları yansıtmada çok etkili olabilir. Doğrudan konusu sağlık olan filmler de var. Az da olsa böyle filmler de seyrediyoruz. Ama asıl etkileyici olan, sağlık olgusunu, sağlığa ilişkin sorunları göze sokmadan, olayların

kendi doğal işleyişi içinde yansıtmak. Sinema da roman gibi bir bakıma topluma ayna işlevi görebiliyor. Dolayısıyla sağlık sorununun yansıması da yoğun biçimde olabiliyor. Okur yazarlığı nasıl geliştirir, onu bilemiyorum. Yani sağlık okur yazarlığına ilişkin bir deneyimim hiç olmadı. Doğrusu kronik hastalıkları çok olan biri olarak sağlığa ilişkin yazıları da pek fazla okumadım.

SD'nin bu sayısında "hayatın sonu ve ölüm" konusunu dosya yapıyoruz. Hayatın sonu size neler çağırıyor?

Ölümlerle hayat sonlanmıyor. Biz, ebedi bir hayat çizgisi üzerindeyiz. Ondan geldik, ona dönüyoruz. Ölümle, bize verilen geçici bir sürenin sonuna gelmiş oluyoruz. Yani geçici olarak ifade donuyor, dil donuyor. Doğumdan önce bir belirsizlik var, ölümden sonra ayrı bir belirsizlik... Tabii Kuran'da her şey açıklanmış, onu kastetmiyorum. Deneyimlemek anlamında biz mesela kendi ölümümüzü anlatamıyoruz. Biz ancak başkasının ölümünü anlatabiliriz. Onu da bir gözlemci olarak. Ölüm tadılıyor. Tadıyoruz ama o deneyimi öyküleyemiyoruz. Bunun bir istisnası var: Gönül eğitiminden geçmiş, benliği açılmış insanlar, hayata gelmeden önceki süreçlerini ve öldükten sonraki süreçleri bilebiliyorlar yani seyredebiliyorlar deniyor. Seyr-ü süluk tabirinin seyir kısmı bunu ima ediyor.

Son soru: Sizce iyi hekim nedir, iyi hekim nasıl olmalıdır? Sizce sadece iyi insanlar mı iyi hekim olabilir?

İyi hekim deyince, benim ilk aklıma Haluk Nurbaki Hoca geliyor. Ayhan Songar geliyor. İzmir'de, fakülte hastanesinde belimi üçüncü kez yarmadan, sabırla, titizlikle sadece arada minik eziyetler ederek omur nahiyesine yaptığı enjeksiyonlarla dayanılmaz bel ve bacak ağrılarımı yok eden hocamız geliyor. Güler yüzlü, sabırlı, işine âşık, hizmetini şevkle yapan, bir ibadet iştiyakıyla davranan, hastasını bir prototip olarak görmeyip birey olarak, tekil bir vaka olarak gören, hisseden, dokunan, şefkatle dokunan hekimlerimiz o kadar çok ki. Hepsine minnet borçluyuz. İyi bir insan iyi bir hekim olabilir mi? Bilmiyorum. Şunu söyleyebilirim: Kötü insandan iyi hekim olabileceğini düşünmüyorum. İyi insanlardan iyi hekimler olur ama iyi bir insan olmanızın iyi hekim olmanıza yeteceğini de zannetmiyorum vesselam.